

Ervaringen van vader Iebe (65) en dochter Ingrid(37) Monderman

Lessen voor beginners (4): mei en juni

Controle

Half juni weten onze cursisten langzamerhand wat bijen zijn. Helaas werd de eerste praktijkles in april uitgesteld vanwege de kou (leert meteen dat niet wij, maar het weer bepaalt wanneer je 'in de bijen kunt'). Maar inmiddels is iedereen druk op zoek geweest naar eitjes, larfjes, gesloten broed en Hare Majesteit. Bij dat laatste hoor je regelmatig iemand zeggen "volgens mij zie ik 'r". Dan hoeven we niet te kijken, want dan is het een dar. Horen we "ja, hier is ze", dan is de kans groot dat ze echt gevonden is. Wees eerlijk, het is altijd weer een mooi gezicht als je de koningin zo wendbaar over de ramen ziet bewegen, op zoek naar een donker hoekje.

Zwermtijd is voortplantingstijd

Vanaf begin mei moet je gaan letten op signalen van zwermneiging. Eerste teken is het aanzetten van darrenbroed. Je mag je ervan uitgaan dat het volk zo'n zes tot acht weken later gaat zwermen. Ook het aanmaken van speeldopjes (oefening in het bouwen van koninginnencellen) wijst op beginnende zwermdrift. Eind mei worden de kunstzwermen gemaakt. Voor diegenen die nog een kleine opfrisser nodig hebben: een zwerm is de natuurlijke manier voor een volk om zich voort te planten. Hierbij moet je het bijenvolk als één organisme beschouwen, dat zich, zoals alle organismen, wil voortplanten via een nieuw organisme. Het broed in

een volk dient 'slechts' voor de instandhouding van het volk. De koningin scheidt een feromoon af dat het volk in orde en intact houdt. Zodra een volk te groot wordt, wordt de geur van de koningin minder goed verspreid, waardoor het volk nieuwe koninginnen aanmaakt. Zodra de eerste koninginnencel (moerdop) gesloten wordt, gaat de oude koningin met een deel van het volk elders een nieuw leven opbouwen. Het overige deel blijft in de kast om daar alles klaar te maken voor een nieuwe koningin, de spil van een nieuw volk. Zeven dagen later loopt ze er, als alles goed gaat, in rond.

Natuurzwerm en kunstzwerm

Nu willen wij als imker natuurlijk graag dat de volken hun natuurlijke manier van leven zoveel mogelijk volgen. Heb je de volken bij huis en je bent steeds aanwezig, dan kun je ze op natuurlijke manier laten zwermen, een afgekomen zwerm scheppen en in een zesraamskast (zesramer) zetten. Omdat onze bijen ergens anders staan en we ook niet steeds op de stal zijn, zouden we zo veel zwermen kwijtraken. Om dat probleem op te lossen, maken we kunstzwermen.

De makkelijkste manier is: de bovenbak, zonder de koningin op te zoeken, op een nieuwe bodem zetten; dekplank en deksel erop, klaar. Na een paar dagen weet je in welke bak de koningin zit, want daar zijn de eitjes te vinden.

Omdat onze volken gebruikt worden voor de basiscursus maken wij tegenwoordig veevers volgens een aangepaste Aalster methode. Eerder zetten we het raam met broed waarop de koningin zat over in een zesramer. Hierbij sloegen we zo'n 8 à 10 ramen bijen af (zoveel ramen omdat de veevers op de stalblijven, waardoor de vliegbijen terugvliegen naar de oorspronkelijke kast). Vervolgens werd

Koninginnenteelt, wat is dat?

Ingrid:

Tijdens de beginnerscursus wordt uitgelegd hoe je een volk splitst en dan in het oude volk een nieuwe koningin kan verwachten. Maar er is nog een hele andere manier van kweken van koninginnen: via koninginnenteelt. Zoals zovelen, heeft mijn vader dat ooit geleerd bij Jan Trip. Daarbij was sprake van overlarven (larfjes uit hun celletje vissen met een smal lepeltje) om ze dan stuk voor stuk in een los dopje van was over te plaatsen. Een reeks van dopjes met elk een larfje ging dan in een speciaal drierskastje met veel jonge bijen (de starter). Dit om de bijtjes op te wekken om van die dopjes een begin van een koninginnendop te maken. In later stadium gingen die prinsessen-in-de-dop dan in een broedstoof, om daar geboren te worden. Het overlarven was een heel gepruts en het hele proces erg tijdrovend. Mijn vader maakte dan ook graag gebruik van het zogeheten doppenproject: voortaan haalde hij de al als prinsessenbaby aangenomen larfjes in hun dop gezellig met anderen op bij Jan Trip.

Nu ik de gevorderdencursus heb gevolgd wil ik ondervinden hoe het is om zelf koninginnen te telen. Niet met wasdopjes, zoals mijn vader gebruikte, maar met dopjes van kunststof. En ik gebruik geen broedstoof maar een geschikt bijenvolk als kraamkamer. Maar de spanning of alles lukt is hetzelfde. Worden de cellen met larfjes goed opgetrokken, groeien de larven/poppen voorspoedig? En daarna: wordt de zo geteelde koningin aangenomen door het bevruchtingsvolkje dat ik haar aanbied en – waar het allemaal om gaat – wordt ze goed bevrucht door de heren buiten? Spannend!

Veel meer over koninginnentelen staat o.a. in het boek 'Koninginnenteelt', F.-K. Tiesler en E. Englert (1997), in 2011 uit het Duits vertaald door Tieme Wanders. Te bestellen o.a. via www.1boek.nl of bol.com - red.

Boven: Zwermcellen opzij en boven.
Onder: Redcellen midden op het raam.
foto's Mari van Iersel

de zesramer opgevuld met kunstraat. Gezien de ontwikkelingen in de bestrijding van varroa is deze methode aangepast. Eerst zoeken we de koningin en stoppen haar tijdelijk in een arrestkluisje (bij ons een krulspeld). Vervolgens worden de 8 à 10 ramen bijen afgeslagen in een emmer en besproeid met oxaalzuur (zie ook het meinummer). Op deze manier worden zoveel mogelijk mijten gedooden kun je ervan uitgaan dat je een vrijwel mijtenvrije kunstzwerm hebt. Vervolgens giet je de emmer leeg in een zesramer met alleen kunstraat. Daarna wordt de koningin uit het kooitje gehaald en in de zesramer geplaatst. Na een week kijken we of alles daar goed is gegaan. Worden de raten netjes uitgebouwd en is de koningin alweer aan de leg?

Bij het moerloze hoofdvolk is het afwachten. Controleerden we in de voorgaande weken alle volken eenmaal per week op koninginnendoppen, nu kunnen we niet anders doen dan twee weken wachten. Op dag dertien nadat we de kunstzwermen hebben gemaakt, gaan we na 's middags 4 uur doppen breken. We controleren alle ramen, maken de aanwezige doppen voorzichtig open en laten de koninginnen uit hun moerdop en in het volk lopen. Nadat drie of vier rijpe koninginnen in het volk zijn gestapt, vangen we eventueel extra bevrijde koninginnen op in een kooitje. Die kunnen we dan gebruiken als in een ander volk geen goede doppen zijn aangezet. We hopen dat het weer dit jaar beter meewerkt dan vorig jaar. Toen was het vaak slecht weer voor een bruidsvlucht en veel jonge koninginnen zijn niet of slecht bevrucht, zodat we na de winter bij enkele volken een stille moerwisseling vaststelden. In die gevallen rest één mogelijkheid: de tekortschietende koningin verwijderen en het volk samenvoegen met een moergoed volk.

Voor de cursisten is het maken van de zwermen spannend. Ze hadden het idee dat ze aardig wisten wat bijen houden inhoudt: raampjes één voor één uitnemen en broed en voedsel checken. Maar het maken van een reeks kunstzwermen geeft ze zo nu en dan het gevoel in een oorlogsgebied te verkeren. Door het afslaan van ramen bijen in de emmer is het, als je niet even wat water sproeit, een gevlug van belang. Voor je het weet zitten er een paar met een hoog jankend geluid op je kap. Blijf dan als beginner maar eens rustig. Toch vluchtte er ook dit jaar niemand.

Er is nu veel te doen

De maanden mei en juni zijn voor de imker drukke maanden. Het is goed je dat te realiseren als je bijen wilt gaan houden. Je kunt dan niet worden gemist, en vakantie moet even wachten. Het maken van de kunstzwerm laat je toch niet graag aan een ander over? De controles kan je nog samen met een collega-imker regelen. Samenwerking kan dan erg handig zijn – we schreven er al eerder over.